

Ружанська Т.В.

УДК 336.717

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ ТА БАНКІВСЬКИХ МЕТАЛАХ НА УМОВАХ СПОТ

Анотація. У статті розглядаються методичні та організаційні підходи до бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах на умовах спот. Проаналізований чинний порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій з купівлі іноземної валюти та банківських металів за національну валюту за умовами спот та запропонований новий порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах на умовах спот, який передбачає використання позабалансових рахунків.

Ключові слова: іноземна валюта, банківські метали, купівля, продаж, суб'єкти ринку, клієнти, система бухгалтерського обліку, рахунки клієнта, договір.

Аннотация. В статье рассматриваются методические и организационные подходы к бухгалтерскому учету операций в иностранной валюте и банковских металах на условиях спот. Проанализирован действующий порядок отображения в бухгалтерском учете операций покупки в иностранной валюте и банковских металах за национальную валюту на условиях спот и предложен новый порядок отображений в бухгалтерском учете операций в иностранной валюте и банковских металах на условиях спот: который предусматривает использование внебалансовых счетов.

Ключевые слова: иностранная валюта, банковские металлы, покупка, продажа, клиенты, субъекты рынка, система бухгалтерского учета, счета клиента, договор.

Summary. The article deals with methodological and organizational approaches to accounting transactions in foreign currencies and precious metals on spot conditions. Analyze the effect of the display order of the accounting transactions of purchase of foreign currency and precious metals in the national currency on spot conditions and proposed a new procedure otbrazheny in accounting transactions in foreign currencies and precious metals on spot conditions: which involves the use of off-balance sheet accounts.

Because, despite the risks inherent in market transactions "spot, such agreements are available that provide a large number of participants, and relatively simple foreign exchange transactions. In addition, today crucial in choosing agreements are predominant demand is for immediate operation, making it possible in the short term to exchange a certain amount of currency and get the equivalent.

In the foreign exchange market transactions "spot" is the most common and account for the vast majority of foreign exchange transactions.

Currently accounting transactions in foreign currencies and precious metals on a spot is on the balance sheet. The paper proposes to make records of transactions in foreign currencies and precious metals on a spot with the use of off-balance sheet accounts .

Key words: foreign exchange, precious metals, purchase, sale, customers subject rink, accounting system, commission, accounts clienta, contract.

Постановка проблеми.

Відсутність єдиної для всіх країн валюти платежу, наявність постійної небезпеки валютних втрат унаслідок коливань валютних курсів викликає необхідність здійснення операцій з купівлі-продажу (обміну) іноземної валюти.

За умов сильних коливань валютних курсів учасники світового валютного ринку відчувають великі труднощі в управлінні ризиками, які пов'язані з цими коливаннями та пред'являють високі вимоги до страхування валютних ризиків. Уповноважені банки пропонують велику кількість інструментів хеджування, які зменшують ризики та забезпечують сприятливі валютні курси.

На сьогоднішній день найпоширеніші валютні операції міжбанківського валютного ринку України є операції на умовах том, тод, спот, форвард, своп. В банківських установах найбільше здійснюються операції на умовах спот.

В Україні збільшується попит саме на швидкі операції, які по своїй суті є відносно простими і дають можливість, максимум протягом двох днів, обміняти певну суму валюти й отримати її еквівалент. Такий результат є вирішальним у здійсненні та виборі виду операцій, що забезпечує велику кількість учасників.

Обліковий механізм валютних операцій на умовах спот дозволить отримати та систематизувати інформацію про результати купівлі та продажу іноземної валюти для прийняття управлінських рішень щодо операцій з іноземною валютою.

Необхідність наукового розроблення є удосконалення системи бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті на умовах спот, що зумовлює актуальність даної статті.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Методологічні засади відображення в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземній валюті та банківських металах, що здійснюють банки України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 17.11.2004 р. № 555 (далі – Інструкція № 555) [3].

Згідно Інструкції №555 операції в іноземній валюті та банківських металах на умовах спот відображаються за балансовими рахунками. Для уникнення спотворення показників діяльності банків на дату операції такі валютні операції мають відобразитися в бухгалтерському обліку за позабалансовими рахунками, а на дату розрахунку такі операції мають відобразитися відповідно з використанням балансових рахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми бухгалтерського обліку в банківських установах висвітлюються багатьма вченими за різними позиціями, з них: Васюренко О.В.[4], Герасимович А.М. [7],

Кіндрацька Л.М. [4], Коцовська Р.Р., Ричаківська В.І., Табачук Г.П., Грудзевич Я. В., Вознюк М. А [6], та інші.

Аналіз розвитку системи бухгалтерського обліку за останні роки дає можливість зробити висновки щодо тенденцій і закономірностей його формування на сучасному етапі, визначити зміни в методології і організації облікового процесу та запропонувати напрямки подальшого розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є окреслення концептуально-теоретичних засад бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах на умовах спот, а саме особливості обліку таких операцій з використанням позабалансових рахунків. Комплексне вирішення методологічних та організаційних проблем побудови бухгалтерського обліку таких операцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. З розвитком міжнародних відносин стираються кордони між різними країнами, взаємовідносини між ними вже неможливо уявити без грошових розрахунків. Головною роллю при цьому відіграє валютний ринок.

Валютний ринок - це досить складна форма перерозподілу фінансових ресурсів як всередині країни, так і на міжнародному рівні. У будь-якій державі валютний ринок виконує певні функції, зокрема своєчасне здійснення міжнародних розрахунків, страхування валютних ризиків, регулювання валютних курсів [8].

Об'єктом валютного ринку є валютні операції з продажу й обміну національної та іноземної валют.

Валютний ринок поділяють на поточний і строковий. Основою такого поділу є відмінність у датах укладення угод і датах розрахунку за ними, або датах валютування (узгоджені сторонами дати здійснення поставки коштів на рахунки контрагентів згідно з угодою).

Валютна операція на умовах спот - валютна операція за договором, умови якого передбачають виконання цієї операції на другий робочий день після дня укладення договору [2].

Таким чином, операція "спот" - це угода на купівлю-продаж іноземної валюти на короткотерміновий період. Доставка валюти здійснюється після заключення угоди не пізніше двох робочих днів.

В основі угод спот лежать кореспондентські відносини між банками. Умови розрахунків спот досить зручні для контрагентів угоди: протягом поточного і наступного дня зручно обробити необхідну документацію, оформити платіжні та інше для виконання умов угоди.

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти.

Облік операцій в іноземній валюті здійснюється за балансовими рахунками згідно чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 №280 (далі – План рахунків) [1].

Пропонуємо такий порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій з купівлі іноземної валюти та банківських металів за національну валюту за умовами спот із використанням позабалансових рахунків (табл.1).

Таблиця 1. Відображення в бухгалтерському обліку операції з купівлі іноземної валюти та банківських металів за національну валюту за умовами спот

№	Вид операції	Відображення в бухгалтерському обліку	
		Дебет	Кредит
1	На дату операції: На суму іноземної валюти та банківських металів до отримання	9200 «Валюта та банківські метали до отримання на умовах спот»	9920 «Позабалансова позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами»
2.	На суму національної валюти до відправлення	9920 «Позабалансова позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами»	9210 «Валюта та банківські метали до відправлення за умовами спот»
3. Банк між датою операції та датою розрахунку відображає переоцінку активів, що придбаваються, як різницю між вартістю активу за офіційним курсом гривні до іноземних валют та його вартістю за курсом купівлі згідно з договором			
	у разі позитивного результату переоцінки	3540 «Дебіторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку»	6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»
	у разі від'ємного результату переоцінки	6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»	3640 «Кредиторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку»
4.	На дату розрахунку		
	а) зворотні проводки на суму купленої іноземної валюти	9920 «Позабалансова позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами»	9200 «Валюта та банківські метали до отримання на умовах спот»
	б) зворотні проводки на суму проданої національної валюти та банківських металів	9210 «Валюта та банківські метали до відправлення за умовами спот»	9920 «Позабалансова позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами»
	в) визнання (придбання) іноземної валюти та банківських металів	1500 «Валюта та банківські метали до відправлення за умовами спот» 1600 «Кореспондентські рахунки інших банків»	3640 «Кредиторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку»
	г) припинення визнання (перерахування) проданої національної валюти	3540 «Дебіторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку»	1200 «Кореспондентський рахунок банку в Національному банку України» 1500 «Валюта та банківські метали до відправлення за умовами спот» 1600 «Кореспондентські рахунки інших банків»
	д) закриття дебіторської,	3640 «Кредиторська заборгованість з	3800 «Позиція банку щодо іноземної

№	Вид операції	Відображення в бухгалтерському обліку	
		Дебет	Кредит
	кредиторської заборгованості і визнання результату від купівлі іноземної валюти та банківських металів за національну валюту	придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку» 3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»	валюти та банківських металів» 3540 «Дебіторська заборгованість з придбання та продажу іноземної валюти та банківських металів за рахунок банку»
	е) одночасно банк на суму різниці між вартістю купленої іноземної валюти та банківських металів за офіційним курсом гривні до іноземних валют і вартістю за курсом купівлі у разі позитивної різниці між гривневим еквівалентом купленої іноземної валюти за офіційним курсом гривні до іноземних валют та її вартістю за курсом купівлі у разі від'ємної різниці	3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів» 6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами»	6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» 3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»

Аналогічно банки можуть відобразити в бухгалтерському обліку операції з продажу (обміну) іноземної валюти та банківських металів за національну валюту за умовами спот.

Оскільки до користувача має надійти якісна інформація з купівлі - продажу (обміну) іноземної валюти та банківських металів за національну валюту за умовами спот пропонується банкам відобразити в бухгалтерському обліку такі операції з використанням позабалансових рахунків.

Висновки. Отже, валютні операції на умовах спот мають велике економічне значення для фінансової галузі, оскільки ці операції дають змогу забезпечити взаємозв'язок курсів валют і регулювання ринку, що сприяє вирівнюванню валютних курсів на валютних ринках.

Для уникнення спотворення показників діяльності банків при побудові системи бухгалтерського обліку на дату операції валютні операції з купівлі-продажу (обміну) пропонується банкам відобразити в бухгалтерському обліку за позабалансовими рахунками, а на дату розрахунку - за балансовими рахунками.

Джерела та література:

1. План рахунків бухгалтерського обліку банків України від 17.06.2004 N 280 – [Електронний ресурс] / Постанова Правління Національного банку України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04>
2. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою від 10.08.2005 р. № 281 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>
3. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України від 17.11.2004р. № 555 [Електронний ресурс] / Постанова Правління Національного банку України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1511-04/print1367308407478695>
4. Васюренко О. В. Банківські операції [Текст] : навч. посіб. для студ. екон. спец. / О. В. Васюренко. - 6-те вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2008. - 318 с.
5. Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік у банках [Текст]: Підручник / Л. М. Кіндрацька. – К. : КНЕУ, 2008. – 816с.
6. Операції комерційних банків [Коцовська Р. Р., Ричаківська В. І., Табачук Г. П., Грудзевич Я. В., Вознюк М. А.] - 3. вид. - К. : Алерта, Львівський банківський ін-т. НБУ, 2003. - 501с.
7. Фінансовий облік у банках / А. М. Герасимович та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича; ДВНЗ Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К.: КНЕУ, 2010. – 550 с.
8. Василик О. Д. Теорія фінансів: Підручник. - К. : НІОС. - 2000. - 416 с.